

KONKURENCES PADOME

Blaumaņa ielā 5a, Rīgā, LV-1011 ♦ tālr. 67282865 ♦ fakss 67242141 ♦ e-pasts: council@kp.gov.lv

L Ē M U M S

Rīgā

Nr.70

(Prot. Nr.31, 7 §)

2008. gada 25.jūnijā

Par tirgus dalībnieku apvienošanos

Lieta Nr.660/08/05/12

Par SIA „Grima” un AS „VIRŠI-A” apvienošanos

Konkurences padome 2008. gada 4. martā saņēma SIA „Grima” pārstāvja sagatavoto ziņojumu par SIA „Grima” un AS „VIRŠI-A” apvienošanos (turpmāk – Ziņojums), kuras rezultātā SIA „Grima” iegūst izšķirošu ietekmi AS „VIRŠI-A”. Izvērtējot Ziņojuma atbilstību Ministru kabineta 2004. gada 26. oktobra noteikumu nr.897 „Kārtība, kādā iesniedzams un izskatāms ziņojums par tirgus dalībnieku apvienošanos” prasībām, 2008. gada 4. marts tika atzīts par pilna Ziņojuma saņemšanas dienu.

Grima ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kas reģistrēta Latvijas Republikas Komercreģistrā ar reģistrācijas Nr. 50003357561, un tās juridiskā adrese ir Ķīšezera iela 31, Rīga.

AS „VIRŠI-A” ir akciju sabiedrība, kas reģistrēta Latvijas Republikas Komercreģistrā ar reģistrācijas Nr. 40003242737, un tās juridiskā adrese ir Kalna iela 17, Aizkraukle, Aizkraukles pagasts, Aizkraukles novads, Aizkraukles rajons.

Izvērtējot ziņojumā ietvertu un papildus saņemto informāciju, kā arī citu Konkurences padomes rīcībā esošo informāciju, Konkurences padome

konstatēja:

1. Apvienošanās dalībnieki

SIA „Grima” (turpmāk – Grima) 100 % kapitāla daļu pieder Lietuvā reģistrētai slēgtai akciju sabiedrībai „Luktarna”¹ (turpmāk – Luktarna), tās viens no darbības virzieniem ir autodegvielas mazumtirdzniecība. Grima statūti paredz šādu komercdarbību: degvielas, cietā, šķidrā un gāzveida kurināmā un līdzīgu

¹ Luktarna nav izsniegta licences degvielas mazumtirdzniecībai Latvijas teritorijā.

produktu vairumtirdzniecība; autodegvielas mazumtirdzniecība; naftas pārstrādes produktu ražošana; kravu iekraušana un izkraušana; glabāšana un noliktavu saimniecība; sauszemes transporta palīgdarbība; ūdenstransporta palīgdarbība; pārējo transporta aģentūru darbība; sava nekustamā īpašuma izīrēšana un iznomāšana; holdingkompāniju darbība; pārējie citur nekvalificētie komercpakalpojumi. Grima iznomā SIA „LUKoil Baltija R” (turpmāk - Lukoil Baltija R) degvielas uzpildes staciju Rīgā, Ķīšežera ielā 31².

AS „VIRŠI-A” (turpmāk - VIRŠI-A) 100% kapitāla daļu pieder piecām fiziskām personām. VIRŠI-A galvenie darbības virzieni ir autodegvielas mazumtirdzniecība; degvielas, cietā, šķidrā un gāzveida kurināmā un līdzīgu produktu vairumtirdzniecība. VIRŠI-A (06.06.2008.vēstule Nr.01-1/13/135) ir vairāki sadarbības partneri degvielas uzpildes staciju tīklā par tās degvielas karšu apkalpošanu - SIA „ASTARTE-NAFTA”, SIA „VIADA”, SIA „ALCO”, SIA „KINGS”, SIA „LAJA”, SIA „LATEVA”, SIA „MC”, SIA „INGRID A”, SIA „RusLatNafta”, SIA „LARKO V”.

2. Apvienošanās veids

Saskaņā ar nodomu protokolu, kas 2008.gada 20.februārī noslēgts starp Grima un VIRŠI-A, Grima iegādājas 100 % VIRŠI-A akciju. Tādējādi Grima iegūst izšķirošu ietekmi VIRŠI-A, kas saskaņā ar Konkurences likuma 15. panta pirmās daļas 3. punktu ir vērtējama kā apvienošanās.

3. Ziņojuma iesniegšanas pienākums

Konkurences likuma 15.panta otrā daļa³ nosaka apvienošanās paziņošanas nosacījumu – „apvienošanās dalībnieku kopējais apgrozījums iepriekšējā finanšu gadā Latvijas teritorijā ir bijis ne mazāks par 25 miljoniem latu”.

Saskaņā ar Ziņojumu Grima apgrozījums 2007. gadā bija 8491 LVL. VIRŠI-A 2007. gada apgrozījums bija 46 942 242 LVL. Līdz ar to apvienošanās dalībnieku kopējais apgrozījums 2007. gadā bija 46 950 733 LVL, kas pārsniedz Konkurences likumā noteikto apvienošanās paziņošanas nosacījumu un attiecīgi apvienošanās ir paziņojama.

4. Konkrētais tirgus

Konkrētais tirgus Konkurences likuma 1. panta 4. punkta izpratnē ir konkrētās preces tirgus, kas izvērtēts saistībā ar konkrēto ģeogrāfisko tirgu. Atbilstoši Konkurences likuma 1. panta 5. punktam konkrētās preces tirgus – noteiktās preces tirgus, kurā ietverts arī to preču kopums, kuras var aizstāt šo noteikto precī konkrētajā ģeogrāfiskajā tirgū, ņemot vērā pieprasījuma un piedāvājuma aizstājamības faktoru, preču pazīmes un lietošanas īpašības. Savukārt atbilstoši Konkurences likuma 1. panta 3. punktam konkrētais ģeogrāfiskais tirgus – ģeogrāfiskā teritorija, kurā konkurences apstākļi

² Konkurences padomes 14.09.2007. lēmums Nr.111 (Latvijas Vēstnesis Nr.156 (27.09.2007)).

³ Konkurences likuma redakcija no 2008.gada 16.aprīļa.

konkrētās preces tirgū ir pietiekami līdzīgi visiem šā tirgus dalībniekiem, un tādēļ šo teritoriju var nošķirt no citām teritorijām.

Saskaņā ar Ziņojumā sniegto informāciju un Konkurences padomes praksi, izvērtējot tirgus dalībnieku apvienošanas, konkrētās preces tirgus, kurš tiks ietekmēts Grima un VIRŠI-A apvienošanās rezultātā, ir benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgus. Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) 27.05.2005. ir anulējis Grima izsniegto speciālo atļauju (licenci) BM 0000000058 naftas produktu mazumtirdzniecībai, līdz ar to Grima pašreiz konkrētajā tirgū nedarbojas. VIRŠI-A VID ir izsniedzis speciālo atļauju (licenci) BM Nr.0000000211 naftas produktu mazumtirdzniecībai un tās tīklā pašreiz ir 28 degvielas uzpildes stacijas (turpmāk – DUS) visā Latvijā (pārsvarā izvietotas ārpus lielākajām Latvijas pilsētām).

Konkurences padome, nosakot konkrēto ģeogrāfisko tirgu šajā lietā, par būtisku uzskata piedāvājuma puses faktoru, jo apvienošanās darījums tieši skar īpašuma, lietojuma tiesību un kontroles struktūras izmaiņas VIRŠI-A, kuru rezultātā tiks iegūts jau tirgū esoša tirgus dalībnieka DUS tīkls, kas izvietots lielākajā daļā Latvijas teritorijas un konkurē ar citiem tirgus dalībniekiem, kuriem benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tīkli aptver visu vai lielu daļu Latvijas teritorijas. Tirgus dalībniekiem faktiski ir iespēja izvietot DUS visā Latvijas teritorijā, un to skaits ir būtisks faktors, lai palielinātu degvielas realizācijas apjomus. Tirgus dalībnieku pieņemtie stratēģiskie lēmumi visā vai ievērojamā daļā DUS tīkla var ietekmēt citus tirgus dalībniekus plašā Latvijas teritorijā. Tādējādi šīs lietas faktiskie apstākļi norāda uz to, ka konkrētā ģeogrāfiskā tirgus noteikšana šajā lietā vērtējama pēc pietiekami līdzīgiem konkurences apstākļiem visā Latvijas teritorijā.

Līdz ar to, ņemot vērā minētos apstākļus, Konkurences padome šajā lietā par konkrēto ģeogrāfisko tirgu nosaka Latvijas teritoriju un par konkrēto tirgu - *benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgu Latvijas teritorijā*. Tomēr, ņemot vērā patērētāju ieradumus degvielas iegādē, no pieprasījuma puses benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgus ir reģionāla rakstura, tādējādi pilnīgākas tirgus situācijas noskaidrošanai Konkurences padome analizēja arī konkrētos reģionālos tirgus.

5. Apvienošanās ietekmes uz konkrēto tirgu izvērtējums

Konkurences padome, veicot apvienošanās ietekmes uz konkrēto tirgu analīzi, izvērtēja Ziņojumā, apvienošanās dalībnieku papildus sniegto un publiski pieejamo informāciju, kā arī ņēma vērā Konkurences padomes 2007. gada 20. jūnija lēmumā Nr. 71⁴ (turpmāk - Lēmums Nr. 71) konstatētos faktiskos apstākļus benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū Latvijas teritorijā. Ņemot vērā lietas izpētes gaitē iegūto informāciju par Lukoil Baltija R netiešu ietekmi Grima, apvienošanās tika vērtēta, ņemot vērā to tirgus dalībnieku tirgus varu, kas atrodas kolektīvajā dominējošā stāvoklī, kas tika konstatēta Lēmumā Nr.71.

---

⁴ Konkurences padomes 20.06.2007. lēmums Nr 71, Latvijas Vēstnesis Nr. 106 (04.07.2007)

5.1. Lukoil Baltija R netiešā izšķirošā ietekme Grima

Saskaņā ar Ziņojumā sniegto informāciju apvienošanās mērķis ir Grima iegūt īpašumā VIRŠI-A akcijas un kļūt par vienīgo kapitāla īpašnieku, tādējādi iegūstot kontroli pār komercsabiedrības darbību. Ņemot vērā, ka Grima 100 % kapitālu daļu pieder Lietuvā reģistrētai Luktarna un apvienošanās darījums tieši skar īpašuma, lietojuma tiesības, kā arī kontroles struktūras izmaiņas, tika iegūta papildu informācija par Grima un Luktarna kontroles struktūru. Tika konstatēts:

1) i/u „Branas”, kam pieder 12% Luktarna akciju, īpašnieks ir Lukoil Baltija R valdes priekšsēdētājs A. S⁵;

2) R.T., kuram pieder (*) Luktarna akciju, ir Lukoil Baltija R padomes loceklis⁶;

3) Lietuvā reģistrētas slēgtas akciju sabiedrības „Vaizga” (turpmāk – Vaizga), kam pieder (*) Luktarna akciju, (*) kapitāldaļu pieder B.P., kura saskaņā ar publiski pieejamo informāciju⁷ ir I.P. dzīvesbiedre. I.P. ir Lukoil Baltija R padomes priekšsēdētājs⁸, kā arī ieņem amatu Lietuvā reģistrētās slēgtās akciju sabiedrības „LUKOIL BALTIJA” pārvaldes institūcijā. Vaizga pamatdarbības virzieni Lietuvas teritorijā ir investēšana metilestera ražošanā un hidroelektrostacijās;

4) savukārt, Grima vienīgā valdes locekle vienlaicīgi ir darba attiecībās ar Lukoil Baltija R. Papildus jānorāda, ka Grima un VIRŠI-A apvienošanās lietas izpētes gaitā saņemtā informācija (piemēram, 2008. gada 25. martā Konkurences padomē saņemts fakss Nr. 77) no Grima ir sūtīta, izmantojot Lukoil Baltija R saziņas līdzekļus, t.i., faksi nosūtīti no Lukoil Baltija R faksa numura (*).

Tādējādi ir pamats izvērtēt, vai šādas saiknes rada Lukoil Baltija R ietekmi Luktarnā un Grima, un pēc apvienošanās attiecīgi arī VIRŠI-A.

Komersabiedrības padomes funkcija ir noteikta Komerclikuma 291. pantā: „padome ir sabiedrības pārraudzības institūcija, kas pārstāv akcionāru intereses sapulču starplaikā (...)”. Ievērojot arī Komerclikuma 295. panta sestajā daļā noteikto, kas aizliedz padomes loceklim pārpilnvarot savus pienākumus, komersabiedrības padomes loceklis ir uzskatāms par komersabiedrības dalībnieku lojalitātes personu. Tādējādi, ja padomes loceklis kļūst vai uz stāšanās amatā brīdi jau ir dalībnieks konkurējošā komersabiedrībā vai komersabiedrībā, kurai ir kontroles tiesības pār konkurējošu sabiedrību, tā ir vērtējama kā komersabiedrības dalībnieku, kurā attiecīgā persona ieņem padomes locekļa amatu, akcepts vai pat komersabiedrības stratēģija.

Savukārt komersabiedrības valde atbilstoši Komerclikuma 301. panta pirmajai daļai ir „sabiedrības izpildinstitūcija, kura vada un pārstāv sabiedrību”. Kopsakarā ar Komerclikuma 171. panta pirmās daļas 2. punktu, kas nosaka konkurences aizliegumu attiecībā uz sabiedrības valdes locekļiem: „Valdes

⁵ Lukoil Baltija R valdes priekšsēdētāja amatā no 01.03.2007.

⁶ Lukoil Baltija R padomes locekļa amatā no 15.11.2005. Lursoft pieejamā informācija par Lukoil Baltija R vēsturiskajiem datiem liecina, ka 22.05.2002.-24.02.2004 ir ieņēmis valdes locekļa amatu, no 24.02.2004.-15.11.2005. ir ieņēmis padomes priekšsēdētāja amatu.

⁷ http://www.lietuvosrytas.lt/?data=&id=11782196251176833741&sk_id=&view=4&p=2

⁸ Lukoil Baltija R padomes locekļa amatā no 15.11.2005. Lursoft pieejamā informācija par Lukoil Baltija R vēsturiskajiem datiem liecina, ka 29.05.2002-24.02.2004 ir ieņēmis valdes locekļa amatu.

loceklis bez padomes piekrišanas (...) nedrīkst: (...) 2) savā vai trešās personas vārdā vai labā slēgt darījumus sabiedrības komercdarbības jomā (...)”⁹, ir secināms, ka jebkuras komercsabiedrības interesēs ir aizsargāt informāciju (tai skaitā komercsabiedrību vadītāju zināšanas, prasmi vai pieredzi), kuras nonākšana konkurentu rīcība nav vēlama. Tādējādi var secināt, ka valdes locekļu rīcība, kļūstot vai stājoties amatā jau esot dalībniekam konkurējošā komercsabiedrībā vai komercsabiedrībai, kurai ir ietekme pār konkurējošu sabiedrību, ir komercsabiedrības, kurā tiek ieņemts valdes locekļa amats, interešu pārstāvēšana.

Šāda ietekme var tikt īstenota ne tikai caur darbinieku, padomes vai valdes locekļu, bet arī caur pašu dalībnieku vai iepriekšminēto personu ģimenes locekļu pārstāvību. Šādu Lukoil Baltija R ietekmi caur tās izpildinstitūcijas un pārraudzības institūciju locekļiem un viņu ģimenes locekļiem kopā veido vismaz (*) vairāk kā 80 % Luktarna balsstiesību.

Ietekme, kura tiek īstenota ar šādu pārstāvību, nav vērtējama kā tā, kas rada izšķirošu ietekmi vai saistīta ar tirgus dalībnieka statusu, ievērojot Konkurences likuma un Ministru kabineta 2004. gada 26. oktobra noteikumu nr. 897 „Kārtība, kādā iesniedzams un izskatāms ziņojums par tirgus dalībnieku apvienošanos” normas, kuru pamatā būtu juridiski noslēgts darījums starp Lukoil Baltija R un Luktarna.

Ietekmes, kura tiek īstenota ar šādu pārstāvību, mērķi var būt dažādi, tomēr to rezultātā rodas sekas, izslēdzot konkurenci starp šiem tirgus dalībniekiem (šajā gadījumā tādā veidā, lai VIRŠI-A darbība konkrētajā tirgū neveidotu konkurenci Lukoil Baltija R), kā arī šo divu tirgus dalībnieku uzvedība konkrētajā tirgū būs koordinēta.

Ņemot vērā minēto, ir pamats uzskatīt, ka Lukoil Baltija R ar ietekmi Luktarna un Grima koordinēs VIRŠI-A uzvedību tirgū un tā stratēģisko attīstību, vienlaicīgi izslēdzot arī konkurenci starp VIRŠI-A un Lukoil Baltija R. Tādējādi, izvērtējot apvienošanos, Konkurences padome ņem vērā Lukoil Baltija R stāvokli benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū Latvijā.

5.2. Konkrētā tirgus raksturojums un tirgus daļas

5.2.1. Konkurences padome Lēmumā Nr.71 norādīja uz šādiem faktiskiem apstākļiem benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū, kas ir jāņem vērā šīs apvienošanās lietas kontekstā :

1) benzīna un degvielas mazumtirdzniecības tirgū ir augsta koncentrācijas pakāpe, kā arī pastāv divi konkurences līmeņi: (1) konkurence starp oligopola dalībniekiem un (2) konkurence starp oligopola dalībniekiem un pārējiem degvielas mazumtirgotājiem. Pirmo konkurences līmeni veido SIA „Latvija Statoil” (turpmāk – Statoil), SIA „Neste Latvija” (turpmāk – Neste) un SIA „Lukoil Baltija R”, kas ir vertikāli integrēti uzņēmumi un atrodas kolektīvā

---

⁹ Šāds nosacījums ir ietverts arī Lukoil Baltija R statūtu, kas 2007. gada 2. janvārī reģistrēti Komercreģistrā, 10.7. punktā.

dominējošā stāvoklī attiecībā pret pārējiem tirgus dalībniekiem (otrais konkurences līmenis);

2) autodegviela ir viendabīgs produkts, un degvielas cenas noteikšanas process ir caurskatāms. Šis faktors ļauj Statoil, Neste un Lukoil Baltija R koordinēt savu darbību degvielas mazumtirdzniecības tirgū, pietiekami skaidri paredzot vienam otra rīcību degvielas cenu svārstību situācijā un to radīto ietekmi uz ārpus oligopola esošajiem tirgus dalībniekiem (to izspiešana no tirgus). Ārpus oligopola esošie tirgus dalībnieki, to ierobežoto degvielas iegādes un finansiālo iespēju dēļ, nevar ietekmēt oligopola dalībnieku darbības, tiem pazeminot cenas;

3) ienākšanai Latvijas degvielas tirgū ir nepieciešami lieli sākotnējie finanšu resursi degvielas mazumtirdzniecības organizēšanai kopumā, kā arī sarežģītai tehnisko un tehnoloģisko prasību nodrošināšanai. Praktiski jaunu tirgus dalībnieku ienākšana degvielas mazumtirdzniecības tirgū ir iespējama, tikai pārpērkot kāda jau esošā tirgus dalībnieka DUS tīklu. Nākotnē degvielas tirgū varēs ienākt tikai lieli finansiāli spēcīgi dalībnieki, pārņemot mazākos tirgus dalībniekus vai būvējot jaunus DUS;

4) patērētāju pirktspējai nav būtiskas nozīmes, oligopola dalībniekiem paaugstinot vai pazeminot degvielas cenu. Lai gan teorētiski pastāv iespēja, ka patērētāji, reaģējot uz augstām cenām, varētu samazināt pieprasījumu pēc produkta, taču degvielas tirgū cenu elastība ir vāja un patērētāji reālajā situācijā pieņem jebkādu cenu degvielas tirgū.

Līdz ar to Konkurences padome secina, ka benzīna un dīzeļdegvielas tirgū oligopola dalībniekiem ir iespēja darboties neatkarīgi no konkurentiem, klientiem un patērētājiem. Patērētāju pirktspējai nav būtiskas ietekmes, oligopola dalībniekiem paaugstinot vai pazeminot degvielas cenu. Pārējiem tirgus dalībniekiem ir ierobežota iespēja ietekmēt Statoil, Neste un Lukoil Baltija R darbības, jo īpaši pazeminot degvielas mazumtirdzniecības cenas.

Apvienošanās rezultātā palielinātos tādas tirgus ieejas barjeras kā spēcīgi tirgus dalībnieki un DUS tīkla teritoriālais izvietojums. Atšķirībā no Statoil, Neste un Lukoil Baltija R, kuriem DUS pārsvarā ir izvietoti lielākajās Latvijas pilsētās, VIRŠI-A DUS pārsvarā izvietoti lauku reģionos (lielākoties Vidzemē un Latgalē). Tādējādi Lukoil Baltija R, ņemot vērā tā ietekmi Grima, būtiski nostiprinātu savu tirgus varu, līdz ar to veicinot koordinētās ietekmes paplašināšanos.

5.2.2. Pēc VID Akcīzes preču pārvaldes publiski pieejamās informācijas lielākie komersanti pēc mazumtirdzniecībā realizētā degvielas apjoma 2007. gadā bija: Statoil, Neste, Lukoil Baltija R, VIRŠI-A, SIA „EAST-WEST TRANSIT”, SIA „Astarte nafta”, SIA „APARTS”, SIA „Ziemeļu nafta”, SIA „ALCO”, SIA „RusLatNafta”, SIA „Augstceltne”, SIA „SUMATA”, SIA „RNS-D”, SIA „INGRID”, SIA „OVI”.

1.tabula Četru lielāko komersantu tirgus daļas (%) pēc mazumtirdzniecībā realizētā degvielas apjoma

Komersanta nosaukums	2006.gads	2007.gads	2008.gada I-III
Statoil	(*) < 30%	(*) < 30%	(*) < 40%
Neste	(*) < 20%	(*) < 20%	(*) < 20%
Lukoil Baltija R	(*) < 10%	(*) < 20%	(*) < 20%
Virši - A	(*) < 10%	(*) < 10%	(*) < 10%

Saskaņā ar VID 29.05.2008. vēstuli nr.13.3.2/15424

Izvērtējot augstāk norādītās tirgus daļas un Lēmumā Nr. 71 konstatēto šo komersantu tirgus daļu pakāpenisko pieaugumu kopš 2003.gada¹⁰, Konkurences padome secina, ka Statoil, Neste, Lukoil Baltija R tirgus daļām ir tendence pieaugt, kas liecina par šo uzņēmumu stabilitāti benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū. Lai gan VIRŠI-A tirgus daļa nepieaug tik strauji kā pirmajiem trim uzņēmumiem, tomēr tas ir nemainīgi palicis ceturtais lielākais tirgus dalībnieks benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū.

2006. gadā Statoil, Neste un Lukoil Baltija R kopējā tirgus daļa bija (*) vairāk kā 40%, 2007. gadā (*) vairāk kā 50% un 2008. gada I. ceturksnī (*) vairāk kā 50%, kas pārsniedz 40% tirgus daļas robežu pietiekami ilgā laika periodā ar tendenci pieaugt. Turpretī VIRŠI-A laika periodā no 2006. gada līdz 2008. gada I. ceturksnim tirgus daļu svārstībās ir vērojamas nelielas izmaiņas, saglabājot tūlīt nākamo lielāko tirgus daļu aiz Statoil, Neste un Lukoil Baltija R, kas norāda uz nozīmīga konkurenta esamību oligopola dalībniekiem.

Ņemot vērā tirgus daļas un to, ka konkrētajā tirgū ir saglabājusies tirgus struktūra, tās raksturojošie nosacījumi, uz kā pamata ar Lēmumu Nr. 71 tika konstatēta Neste, Statoil un Lukoil Baltija R kopējā tirgus vara, Konkurences padome secina, ka benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū ir saglabājies oligopols, ko veido Statoil, Neste un Lukoil Baltija R.

5.2.3. Ņemot vērā Lukoil Baltija R netiešo ietekmi Grima un saskaņā ar Konkurences padomes praksi¹¹, izvērtējot DUS tīklu izvietojumu reģionos, tika identificēti konkrētie reģionālie tirgi, kuros ir izvietoti gan Lukoil Baltija R, gan VIRŠI-A DUS.

Tāpat Konkurences padome norāda, ka ņemot vērā Lukoil Baltija R ietekmi Grima, Grima un VIRŠI-A apvienošanās tiek vērtētā tādā aspektā, ka tās rezultātā tiktu zaudēts efektīvs konkurents oligopola dalībniekiem. Līdz ar to, Konkurences padome uzskata par nepieciešamu norādīt, ka minētajos konkrētos ģeogrāfiskos tirgus ir izvietoti arī pārējo oligopola dalībnieki DUS¹² (izņemot Alūksnes pilsēta un apkārtnē un Balvu pilsēta un tās apkārtnē):

¹⁰ Sk. Lēmuma Nr. 71 3.2. punktu.

¹¹ Konkurences padomes lēmums Nr.157 (21.11.2007), Latvijas Vēstnesis Nr. 195 (05.12.2007.); Konkurences padomes lēmums Nr.51 (31.05.2006), http://www.kp.gov.lv/uploaded_files/2006/A51_3105.pdf; Konkurences padomes lēmums Nr.111 (14.09.2007), Latvijas Vēstnesis Nr. 156 (27.09.2007.); Konkurences padomes lēmums Nr.112 (14.09.2007), Latvijas Vēstnesis Nr. 156 (27.09.2007.)

¹² Pamatojoties uz VID publiskojamā datu bāzē norādīto informāciju

- 1) Cēsu pilsēta un tās apkārtnē - VIRŠI-A 3 DUS, Statoil 1 DUS, Neste 1 DUS, Lukoil Baltija R – 1 DUS;
- 2) Jēkabpils pilsēta un tās apkārtnē - VIRŠI-A 2 DUS, Statoil 1 DUS, Neste 2 DUS, Lukoil Baltija R – 1 DUS;
- 3) autoceļš A6 posmā Rīga – Jēkabpils - VIRŠI-A 2 DUS, Statoil 2 DUS, Neste 2 DUS, Lukoil Baltija R 3 DUS;
- 4) Rīgas pilsēta un tās apkārtnē – VIRŠI-A 4 DUS, Statoil 39 DUS, Neste 21 DUS, Lukoil Baltija R –17 DUS;
- 5) Ventpils pilsēta un tās apkārtnē - VIRŠI-A 2 DUS, Statoil 2 DUS, Neste 2 DUS, Lukoil Baltija R –2 DUS;
- 6) Valmieras pilsēta un tās apkārtnē - VIRŠI-A 1 DUS, Statoil 2 DUS, Neste 2 DUS, Lukoil Baltija R –1 DUS;
- 7) Alūksnes pilsēta un apkārtnes teritorija - VIRŠI-A 1 DUS, Lukoil Baltija R 1 DUS;
- 8) Balvu pilsēta un tās apkārtnes teritorija - VIRŠI-A 1 DUS, Lukoil Baltija R 1 DUS;
- 9) Gulbenes pilsēta un tās apkārtnes teritorija - VIRŠI-A 1 DUS, Neste 1 DUS Lukoil Baltija R 1 DUS.

Tādējādi Konkurences padome secina, ka, Grima iegūstot izšķirošu ietekmi VIRŠI-A un tā tirgus daļu, minētajos reģionālajos tirgos tiks izslēgta konkurence un stiprināta kolektīvā dominējošā stāvoklī esošo tirgus dalībnieku tirgus vara, radot nelīdzvērtīgus konkurences apstākļus pārējiem benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirgotājiem.

Pamatojoties uz iepriekš norādīto, Konkurences padome secina, ka apvienošanās rezultātā tiktu likvidēts efektīvs konkurents, kas pašreiz, būdams ceturtais lielākais tirgus dalībnieks ar ilgtermiņā stabilu tirgus daļu benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū, veido konkurenci oligopolam. Ņemot vērā, ka jau pirms apvienošanās konkrētajā tirgū ir konstatētas oligopola dalībnieku savstarpējas sekošanas darbības cenu noteikšanas procesā¹³, apvienošanās rezultātā, nostiprinoties kolektīvajam dominējošam stāvoklim, ir sagaidāms, ka konkurences apstākļi benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū nākotnē tiks būtiski ietekmēti. Pārējie tirgus dalībnieki, oligopola dalībniekiem periodiski, kampaņveidā pazeminot degvielas cenas līmeni, savu ierobežoto finansiālo resursu dēļ nebūtu spējīgi piedāvāt degvielu par konkurētspējīgu cenu. Tas var sekmēt ārpus oligopola esošo degvielas mazumtirgotāju iziešanu no tirgus, kas savukārt ilgtermiņā oligopola dalībniekiem var dot iespēju kompensēt radušos zaudējumus uz no tirgus izspiesto tirgus dalībnieku daļu rēķina vai nepamatoti paaugstinot degvielas cenas.

5.3. VIRŠI-A plānotā darbība pēc apvienošanās

---

¹³ Konkurences padomes lēmums Nr.71 (20.06.2007), Latvijas Vēstnesis Nr. 106 (04.07.2007.)

Saskaņā ar Grima 05.06.2008. vēstuli Nr.6, tika norādīts, ka pēc apvienošanās VIRŠI-A nav plānojis nozīmīgas izmaiņas savā darbībā:

- 1) komercdarbības veidi pēc apvienošanās – naftas produktu mazumtirdzniecība un vairumtirdzniecība;
- 2) pēc apvienošanās uzņēmums turpinās veikt komercdarbību ar VIRŠI-A tirdzniecības zīmi;
- 3) VIRŠI-A turpinās darboties tirgū uz Valsts ieņēmumu dienesta izsniegto licenču pamata;
- 4) tuvākajos gados nav plānots atsavināt vai iznomāt VIRŠI-A piederošās degvielas uzpildes stacijas;
- 5) mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā realizējamās degvielas cenu veidošanas politika pēc apvienošanās paliks bez izmaiņām;
- 6) plānotie lielākie degvielas piegādātāji pēc apvienošanās – SIA „Mažeikū Nafta Tirdzniecības Nams” (*), SIA „Lukoil Baltija R” (*), SIA „Neste Latvija” (*), SIA „Latvija Statoil” (*);
- 7) tiks turpināta sadarbība ar pašreizējiem sadarbības partneriem degvielas uzpildes staciju tīklā.

Tomēr šis Grima viedoklis nav vērtējams viennozīmīgi, ņemot vērā, ka tirgus apstākļi var jebkurā brīdī ietekmēt vai mainīt tirgus dalībnieka stratēģisko uzvedību minētajos jautājumos.

Apvienošanās dalībnieki Ziņojumā nav pamatojuši, kāds efektīvas konkurences ieguvums ir paredzams tirgus dalībniekiem, klientiem vai patērētājiem, Grima iegūstot izšķirošu ietekmi VIRŠI-A. Turklāt Latvijas Degvielas tirgotāju asociācijas un Lukoil Baltija R sniegtie viedokļi par Grima un VIRŠI-A apvienošanu kā par pozitīvu faktu, kas veicinās konkurenci un neietekmēs benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgus struktūru, neatbilst benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgus faktiskajai situācijai, jo nav ņemtas vērā Lukoil Baltija R netiešas kontroles iespējas Grima, un attiecīgi arī būtiska konkurences samazināšanās benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū.

6. Apvienošanās dalībnieku izteiktie argumenti

Ievērojot Administratīvā procesa likuma 62. panta pirmo daļu, kas nosaka: „lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta un trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā”, Grima tika uzaicināta izteikt viedokli un iesniegt argumentus. Konkurences padome 2008. gada 18. jūnijā saņēma Grima (2008. gada 17. jūnija vēstule nr. 7) viedokli un argumentus:

6.1. *Grima norāda, ka fakts, ka Luktarna atsevišķi īpašnieki ir Lukoil Baltija R pārvaldes institūcijas locekļi, nenozīmē, ka Grima intereses sakrīt ar Lukoil Baltija R interesēm un Grima rīkojas Lukoil Baltija R interesēs vai spēj ietekmēt lēmumu pieņemšanu. „Luktarna jau 13 gadus darbojas Lietuvas tirgū kā patstāvīgs tirgus dalībnieks un konkurē ar citiem tirgus dalībniekiem, tai skaitā ar Lietuvā reģistrēto slēgto a/s „LUKOIL BALTIJA”, un Lietuvas*

konkurenci uzraugošo institūciju izpratnē netiek atzīts par vienu uzņēmumu vai uzņēmumu, kurš darbojas cita uzņēmuma interesēs vai uzdevumā”.

Ņemot vērā šī lēmuma 5.1., 5.2. un 5.3. punktā konstatētos faktus un izvērtējot apvienošanās ietekmi uz benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgu Latvijas teritorijā, nav pamata uzskatīt, ka Latvijas teritorijā VIRŠI-A pēc apvienošanās būs uzskatāms par konkurējošu tirgus dalībnieku Lukoil Baltija R.

6.2. *„(...) pēc SIA „LUKoil Baltija R” vadības informācijas, SIA „LUKoil Baltija R” tirgus daļa sastāda (*) mazāk kā 20% procentus, un tai nav iespējas ietekmēt naftas produktu mazumtirdzniecības cenu paaugstināšanos vai samazināšanos, tā rīkojas līdzīgi visiem pārējiem tirgus dalībniekiem”.*

Lēmumā Nr. 71 tika konstatēts, ka benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgus Latvijas teritorijā tirgus struktūras raksturojošie elementi: degvielas kā produkta homogenitāte, tirgus caurskatāmība, pārdevēju izmaksu simetriskums, cenu caurspīdīgums, pieprasījuma stabilitāte, kā arī nelielo piegādātāju skaits vairumtirdzniecības līmenī, ļauj vertikāli integrētiem uzņēmumiem (Statoil, Neste un Lukoil Baltija R) koordinēt savu rīcību, iepriekš nesaskaņojot vienotu darbību. Lēmuma Nr. 71 3.7. punktā, balstoties uz degvielas mazumtirdzniecības tirgus struktūras raksturojumu, tika secināts, ka Latvijas degvielas mazumtirdzniecības tirgū pastāv oligopols, ko veido Statoil, Neste un Lukoil Baltija R.

Ņemot vērā, ka Lēmumā Nr. 71 konstatētais tirgus struktūras raksturojums nav mainījies, nav pamata uzskatīt, ka vairs nepastāvētu Lēmumā Nr. 71 konstatētie apstākļi, t.i. tirgus struktūru raksturojošie elementi un attiecīgi Statoil, Neste un Lukoil Baltija R atrašanās kolektīvā dominējošā stāvoklī.

6.3. *„(...) saskaņā ar 2007. gada 20. jūnija lēmumā Nr. 71 pašas Konkurences padomes atzīto, šāda oligopola pastāvēšana nav aizliegta, pie tam AS „Virši A” var kļūt par tā dalībnieku neatkarīgi no tā, kas ir tās īpašnieki, t.i. leģitīmais mērķis, ko mēģina sasniegt Konkurences padome, neļaujot apvienošanās ar SIA „Grima”, nevar tikt sasniegts izmantojot šo metodi – tirgus dalībnieku apvienošanās aizliegumu”*

Konkurences padome norāda, ka Lēmumā Nr. 71 ir konstatēts, ka kolektīvā dominējošā stāvokļa esamība, tāpat kā individuālā dominējošā stāvokļa esamība pati par sevi neveido pārkāpumu, tomēr tirgus dalībnieki, kas atrodas kolektīvā dominējošā stāvoklī, var iegūt labumu no iepriekš nesaskaņotu vienotu darbību veikšanas, un iemesls, kāpēc minētās darbības tiek aizliegtas, ir iespējas nostiprināt to dominējošo stāvokli. Ņemot vērā šīs lietas ietvaros konstatēto Lukoil Baltija R ietekmi Grima, ir pamats secināt, ka Grima un VIRŠI-A apvienošanās rezultātā tiks palielināta to tirgus dalībnieku tirgus vara, kas atrodas kolektīvā dominējošā stāvoklī.

6.4. *„Papildus vēlamies sniegt informāciju par AS „Virši-A” darbības pamatprincipiem, gadījumā, ja SIA „Grima” apvienosies ar AS „Virši-A”. Šos pamatprincipus ir viegli paredzēt, jo pēc tādiem pašiem principiem darbojas uzņēmums Luktarna, kurš jau 13 gadus darbojas Lietuvas tirgū:*

- 1) *Pēc apvienošanas, AS „Virši-A” vadība un menedžments netiks mainīts, izņemot objektīvus iemeslus.*
- 2) *AS „Virši-A” iepirkuma un pārdošanas politika paliks patstāvīga.*
- 3) *AS „Virši-A” investēs līdzekļus visās degvielas uzpildes stacijās, lai tās modernizētu un padarītu konkurētspējīgas, (*).*
- 4) *Trīs gadu laikā AS „Virši-A” neplāno iznomāt vai pārdot degvielas uzpildes stacijas vai naftas bāzi kādam citam tirgus dalībniekam.*
- 5) *AS „Virši-A” turpinās savu darbību, ka neatkarīgais tirgus dalībnieks un turpinās pildīt savas saistības, saskaņā ar līgumiem, (*).*
- 6) *AS „Virši-A” finanšu politika paliks neatkarīga (*).*
- 7) *AS „Virši-A” patstāvīgi īsteno mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības cenu politiku, lai gūtu peļņu, nodrošinātu klientu piesaistīšanu (*).*
- 8) *SIA „Grima” apvienošanās ar AS „Virši-A” dos iespēju rekonstruēt novecojušās degvielas uzpildes stacijas un naftas bāzes iekārtas, atbilstoši Latvijas Republikas un Eiropas Savienības vides aizsardzības noteikumu prasībām.”*

Konkurences padome norāda, ka Grima norādītie efektīvas konkurences ieguvumi, kas šīs apvienošanās rezultātā varētu skart tirgus dalībniekus, klientus un patērētājus, nav vērtējami kā tādi, kas novērstu apvienošanās negatīvās sekas – būtisku konkurences samazināšanos benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū Latvijas teritorijā. Turklāt norādītie stratēģiskie principi var mainīties ņemot vērā tirgus konkrēto situāciju un apstākļus. (*).

7. Ņemot vērā šajā lēmumā konstatēto (tirgus daļas, faktisko situāciju benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū, kā arī Lukoil Baltija R netiešo ietekmi Grima), Konkurences padome secina, ka Lukoil Baltija R būs iespēja koordinēt VIRŠI-A darbības stratēģiju konkrētajā tirgū. Apvienošanās rezultātā tiks palielināta kolektīvā dominējošā stāvoklī esošo tirgus dalībnieku tirgus daļa, līdz ar to palielinot to kopējo tirgus varu.

Grima iegūstot izšķirošu ietekmi VIRŠI-A tiks likvidēts svarīgs konkurents un tiks samazināts to tirgus dalībnieku skaits, kas veido konkurenci oligopola dalībniekiem (otrais konkurences līmenis) kā arī vēl vairāk tiks samazināta jaunu tirgus dalībnieku ienākšanas iespēja benzīna un dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības tirgū Latvijas teritorijā, kā rezultātā zaudētājs būs arī patērētājs.

Konkurences likums 16.panta trešajā daļā noteikts, ka „*Konkurences padome ar lēmumu aizliedz apvienošanos, kuras rezultātā rodas vai nostiprinās dominējošais stāvoklis vai var tikt būtiski samazināta konkurence jebkurā konkrētajā tirgū.*”

Pamatojoties uz šajā lēmumā konstatēto, Konkurences padome secina, ka apvienošanās rezultātā nostiprināsies kolektīvais dominējošais stāvoklis un tiks būtiski samazināta konkurence starp oligopola dalībniekiem un pārējiem degvielas mazumtirgotājiem.

Pamatojoties uz Konkurences likuma 8.panta pirmās daļas 5.punktu, 15.panta pirmās daļas 3.punktu un otro daļu, 16.panta otro un trešo daļu, Konkurences padome

nolēma:

aizliegt apvienošanos, kas paredzēta, SIA „Grima” iegūstot izšķirošu ietekmi AS „VIRŠI-A”.

Saskaņā ar Konkurences likuma 8.panta otro daļu Konkurences padomes lēmumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no šī lēmuma spēkā stāšanās dienas.

(*) – Ierobežotas pieejamības informācija

Priekšsēdētāja v.i.

R. Jonītis